

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I. Odpowiedzialność w perspektywie różnych dziedzin wiedzy	17
1. Poszukiwania istoty odpowiedzialności na gruncie filozoficznym	17
1.1. Odpowiedzialność i warunki jej występowania	18
1.2. Odpowiedzialność jako odpowiadanie na wartości	27
1.3. Patologie odpowiedzialności	33
2. Odpowiedzialność w pedagogice i naukach ją wspierających – relacje pomiędzy przymusem zewnętrznym a wolnością jednostki	37
2.1. Nurty akcentujące dominację przymusu zewnętrznego	38
2.2. Nurty akcentujące równowagę pomiędzy przymusem zewnętrznym a wolnością jednostki	42
2.3. Nurty akcentujące dominację wolności jednostki	49
3. Odpowiedzialność w naukach prawnych	63
3.1. Odpowiedzialność jako kategoria prawna	63
3.2. Odpowiedzialność nieletnich w świetle unormowań prawnych i praktyki wymiaru sprawiedliwości	69
Rozdział II. Poczucie odpowiedzialności jako wskaźnik dojrzałej osobowości i cel oddziaływań resocjalizacyjnych	77
1. Koncepcje poczucia odpowiedzialności w literaturze psychopedagogicznej	77
2. Poczucie odpowiedzialności a problematyka kontroli wewnętrznej	100
3. Wybrane osobowościowe determinanty poczucia odpowiedzialności	106
3.1. Poglądy na świat	106
3.2. Uczucia moralne	110
3.3. Usprawiedliwianie własnych zachowań	115
3.4. Wartości	120
4. Pedagogika resocjalizacyjna wobec problematyki poczucia odpowiedzialności	123
4.1. Istota resocjalizacji i oddziaływań resocjalizujących	123
4.2. Poczucie odpowiedzialności jednostek niedostosowanych społecznie jako przedmiot zainteresowania pedagogów resocjalizacyjnych	128
4.3. Kształtowanie poczucia odpowiedzialności jako cel wychowawczy i terapeutyczny	134

Rozdział III. Psychospołeczne uwarunkowania rozwoju poczucia odpowiedzialności	143
1. Kształtowanie się poczucia odpowiedzialności młodzieży w rodzinie	143
2. Kształtowanie się poczucia odpowiedzialności młodzieży w grupach rówieśniczych	151
3. Kształtowanie się poczucia odpowiedzialności młodzieży w szkole	155
4. Kształtowanie się poczucia odpowiedzialności młodzieży w środowisku społecznym	162
Rozdział IV. Metodologiczne założenia i instrumentarium badań własnych oraz analizy statystycznej	167
1. Założenia wstępne i problematyka badawcza	167
2. Charakterystyka narzędzi badawczych i operacjonalizacja zmiennych	174
3. Dobór i charakterystyka osób objętych badaniem	188
Rozdział V. Poczucie odpowiedzialności badanych – empiryczna egzemplifikacja zagadnienia	195
1. Analiza czynnikowa wyników badania za pomocą Skali Poczucia Odpowiedzialności	196
2. Poczucie odpowiedzialności – różnice międzygrupowe	210
Rozdział VI. Komponenty poczucia odpowiedzialności a cechy indywidualne badanych	221
1. Komponenty poczucia odpowiedzialności a ogólna charakterystyka badanych	221
2. Komponenty poczucia odpowiedzialności a zaburzenia w zachowaniu nieletnich	227
3. Komponenty poczucia odpowiedzialności a stopień niedostosowania społecznego nieletnich	237
Rozdział VII. Osobowościowe korelaty komponentów poczucia odpowiedzialności	245
1. Wyniki analizy czynnikowej skal mierzących cechy osobowości	245
1.1. Poglądy na świat	246
1.2. Częstotliwość doświadczania uczuć moralnych	255
1.3. Usprawiedliwianie własnych zachowań	260
2. Różnice międzygrupowe w zakresie wybranych cech osobowości	264
3. Korelacje pomiędzy komponentami poczucia odpowiedzialności a cechami osobowości	274
4. Wartości deklarowane przez badanych w kontekście komponentów poczucia odpowiedzialności	277
Rozdział VIII. Rodzinne uwarunkowania komponentów poczucia odpowiedzialności	291
1. Komponenty poczucia odpowiedzialności a sytuacja rodzinna badanych	292
2. Komponenty poczucia odpowiedzialności a styl wychowania rodziców w percepcji badanych	306
2.1. Wyniki analizy czynnikowej kwestionariusza „Moja Matka” i „Mój Ojciec”	306

2.2. Różnice międzygrupowe w zakresie oceny stylu wychowawczego stosowanego przez rodziców	312
2.3. Korelacje pomiędzy komponentami poczucia odpowiedzialności a oceną stylu wychowawczego rodziców dokonaną przez badanych	321
Rozdział IX. Komponenty poczucia odpowiedzialności w świetle analiz wielozmiennowych i studium przypadków	325
1. Komponenty poczucia odpowiedzialności w świetle analizy regresji wielokrotnej	326
1.1. Świadomość Odpowiedzialności	327
1.1.1. Wysokie nasilenie Świadomości Odpowiedzialności – przypadek Dagmary	333
1.1.2. Niskie nasilenie Świadomości Odpowiedzialności – przypadek Krystiana	337
1.2. Samodzielność	341
1.2.1. Wysokie nasilenie Samodzielności – przypadek Marka	345
1.2.2. Niskie nasilenie Samodzielności – przypadek Darka	349
1.3. Samokontrola	352
1.3.1. Wysokie nasilenie Samokontroli – przypadek Dominika	357
1.3.2. Niskie nasilenie Samokontroli – przypadek Antka	361
2. Komponenty poczucia odpowiedzialności jako predyktory wejścia w konflikt z prawem – wyniki analizy regresji logistycznej	365
2.1. Egzemplifikacja opracowanego modelu prawdopodobieństwa – przypadek Piotra	377
Wnioski z badań i implikacje dla praktyki resocjalizacyjnej	383
Bibliografia	393
Aneks	409
Spis tabel i wykresów	421